

Raziskujem preteklost 9: samostojni delovni zvezek 2. del – rešitve

2. DEL: poglavje 5: Slovenci v 20. in 21. stoletju: pot do samostojne slovenske države

Odločitev Slovencev za Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev

1.

- a) Zahodna fronta, vzhodna fronta, balkanska fronta, italijansko-avstro-ogrsko fronta, soška fronta.
- b) Soška fronta.
- c) Kapelica je postavljena v spomin ruskim vojnim ujetnikom, ki jih je med gradnjo ceste na prelaz Vršič zasul snežni plaz.

Slovenci in prva svetovna vojna

2.

a)

b) Ta bitka je dobila tako ime, ker sta avstro-ogrsko in nemška vojska potisnili italijanske enote vse do reke Piave.

c) Hiše v zaledju so bile porušene ali pa so služile kakšnim drugim vojaškim zadevam, kot so bolnišnice za ranjence ali vojaški štabi. Prebivalci so bili iz vasi ob fronti izseljeni. Po zaledju se je potikalo veliko beguncev.

Slovenski načrti za preureditev avstro-ogrsko monarhije

3.

S širjenjem parlamentarne demokracije v 19. stoletju so Slovenci v Avstro-Ogrski dobili več možnosti za uveljavitev svojih narodnih pravic. Vendar jim avstro-ogrsko oblast ni bila pripravljena priznati

narodne enakopravnosti z Nemci in Madžari. V času prve svetovne vojne je oblast preganjala Slovence, ki so nasprotovali vojni ali kazali preveliko naklonjenost Srbiji.

Narodnostne zahteve Slovencev po enakopravnosti so se okrepile. Da bi dosegli preureditev avstro-ogrške monarhije, so se Slovenci povezali z drugimi južnoslovanskimi narodi. Leta 1917 sta nastali dve pomembni deklaraciji (izjavi): **majniška** in **krfska deklaracija**. Slovenci so majniško deklaracijo množično podprli z **deklaracijskim gibanjem**, zbiranjem podpisov v njeno podporo.

4.

a) Majniška deklaracija je predvidevala združitev Slovencev, Hrvatov in Srbov, ki so živeli znotraj avstro-ogrške monarhije, v eno enoto, ki bi bila enakopravna avstrijskemu in ogrskemu delu.

b) Krfska deklaracija je predvidevala ustanovitev Države Srbov, Hrvatov in Slovencev.

c) Večje spremembe je predvidevala krfska deklaracija, saj bi se po njej Slovenci znašli v povsem novi državi.

Pot do ustanovitve Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev

5.

Slovenci so se rešili avstrijske nadoblasti in skupaj s Hrvati in Srbi, ki so prej živeli v Avstro-Ogrski, ustanovili novo samostojno državo.

Določitev slovenskih meja po prvi svetovni vojni

1.

a) Antantne sile so Italiji v zameno za pomoč v vojni proti centralnim silam obljubile veliko ozemlja.

b) Italija se je zavezala, da bo najkasneje v mesecu dni po podpisu sporazuma napovedala vojno Avstro-Ogrski.

Kaj je vplivalo na določitev slovenskih meja po vojni

2.

a) in b)

Zahodna meja
Meja določena: november 1920
Odločitev: z rapalsko pogodbo je bila določena meja med Italijo in Slovenijo – Italija je dobila zahodno slovensko ozemlje, poimenovano Julijska krajina.

Severna meja
Meja določena: 10. 10. 1920
Odločitev: na plebiscitu se je večina Korošcev odločila za Avstrijo.

Severovzhodna meja
Meja določena: poletje 1920
Odločitev: po trianonski pogodbi je Prekmurje prvič postalo del slovenske politične skupnosti.

3.

Meje so bile določene po pogodbi ali po svobodni volji ljudi. Nove državne meje so velik del Slovencev in slovenskega ozemlja ločile od matične države, toda k slovenskemu ozemlju je bilo prvič priključeno Prekmurje.

Kakšen je bil položaj slovenskih manjšin

4.

	SLOVENSKA MANJŠINA V AVSTRJI	SLOVENSKA MANJŠINA V ITALIJI	SLOVENSKA MANJŠINA NA MADŽARSKEM
Ozemlje, kjer so živeli Slovenci	Avstrijska Koroška.	Zahodna Slovenija, ki je bila po rapalski pogodbi priključena Italiji.	Del ozemlja ob reki Rab.
Kaj je bilo skupno vsem slovenskim manjšinam?	Ukinjali so slovenske šole in slovenske ustanove. Slovenščina je bila v javnosti prepovedana. Potujčevali so slovenska imena. Zavedni Slovenci so bili preganjani.		
Kdaj se je položaj slovenske manjšine poslabšal?	Po letu 1938, ko je Nemčija priključila Avstrijo.	Po letu 1922, ko je v Italiji zmagal fašizem.	Slovanska manjšina je bila ves čas v slabem položaju.

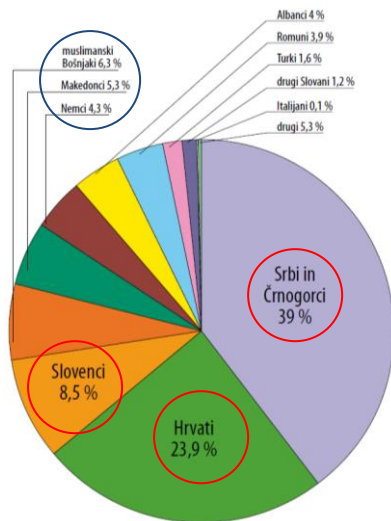
Položaj Slovencev v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev (Kraljevini Jugoslaviji)

1.

Država Slovencev, Hrvatov in Srbov: Ljubljana, 29. oktober 1918, republika
Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev: 1. december 1918, kraljevina, Beograd

Kakšna država je bila Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev (Kraljevina Jugoslavija)

2.
a) in b)

c) Prevlado Srbov.

Politični razvoj v Kraljevini SHS (Kraljevini Jugoslaviji) in položaj Slovencev

3.
Vidovdanska ustava je največ moči dajala kralju.

4.
Slovinci vidovdanske ustave niso podpirali – veliko poslancev je glasovalo proti ali pa se glasovanja protestno niso udeležili.

5.
a) Banovine so se imenovali po rekah.
b)

c) Slovenci so imeli to prednost, da so vsi živeli v eni banovini.

6.

a) »V to svrhu nam je potrebno: a) nacionalna individualnost, ime, zastava, etnična skupnost, finančna samostojnost, politična in kulturna svoboda, b) radikalno socialno zakonodavstvo, ki mora osigurati življenske interese in harmonično razvijanje vseh /.../ poklicev, posebno kmečkega in delavskega razreda.«

b) Deklaracija je zahtevala avtonomijo Slovenije znotraj Kraljevine Jugoslavije. Želeli so politično in kulturno svobodo ter nacionalno individualnost.

7.

Slovenci so pričakovali, da bodo tudi oni dobili take pravice, kot jih je dobila banovina Hrvaška (politično, gospodarsko in kulturno avtonomijo).

8.

a) obdobje parlamentarne demokracije 1921–1929		a) obdobje kraljeve diktature 1929–1934		a) kraljevo namestništvo 1934–1941
b) Slovenci so zahtevali avtonomijo in priznanje svojih narodnih pravic.	→	b) Še bolj sta bila poudarjena centralizem in narodni unitarizem.	→	b) Slovenci so lahko samostojno odločali o banovinskih zadevah; še vedno niso imeli avtonomije.

Politični tabori na Slovenskem v času med obema vojnama

9.

a) Katoliški tabor: stranka SLS, zavzemal se je za boljši položaj kmetov, zavzemal se je za avtonomijo Slovencev.

Liberalni tabor: zavzemal se je za centralizem in unitarizem, želel je omejiti vlogo Cerkve v družbi.

Marksistični (delavski) tabor: zavzemal se je za boljši položaj delavcev.

b) Liberalni in delavski tabor.

c) Ker je bila večina slovenskega prebivalstva kmečkega in so v programu SLS-a našli veliko stvari, ki so jim bile všeč in bi izboljšale njihov položaj.

Gospodarski in kulturni razvoj Slovencev med obema vojnama

1. DA, DA, NE, DA.

Hiter razvoj industrije in težave v kmetijstvu

2.

a) Poljedelstvo, gozdarstvo, ribištvo.

b) To je bila prevladujoča panoga na večini slovenskega ozemlja, z izjemo mest. Nadpovprečno visoke deleže je beležila v severovzhodni Sloveniji.

c) V severozahodnem delu Slovenije (Kranj, Radovljica).

č) Ljubljana in Maribor.

3.

- a) Tekstilna industrija, lesna industrija ter prehrabna in poljedelska industrija.
- b) Električne centrale ter keramika in steklo.
- c) Velik delež gozdnih površin ter potreba po lesu v drugih industrijskih obratih.
- č) V druge dele Kraljevine SHS/Kraljevine Jugoslavije.

4.

Majhne kmetije, na katerih kmetje niso mogli pridelati dovolj za preživetje; slaba opremljenost kmetij in rodovitnost prsti; zadolževanje.

Velik napredek slovenske znanosti, kulture in športa

5.

a) Na univerzi so delovali mnoqi priznani strokovnjaki, ki so svoje znanje prenašali na mlajše generacije. Naraščajoče število slovenskih izobražencev je vplivalo na razmah kulturne in znanstvene dejavnosti.

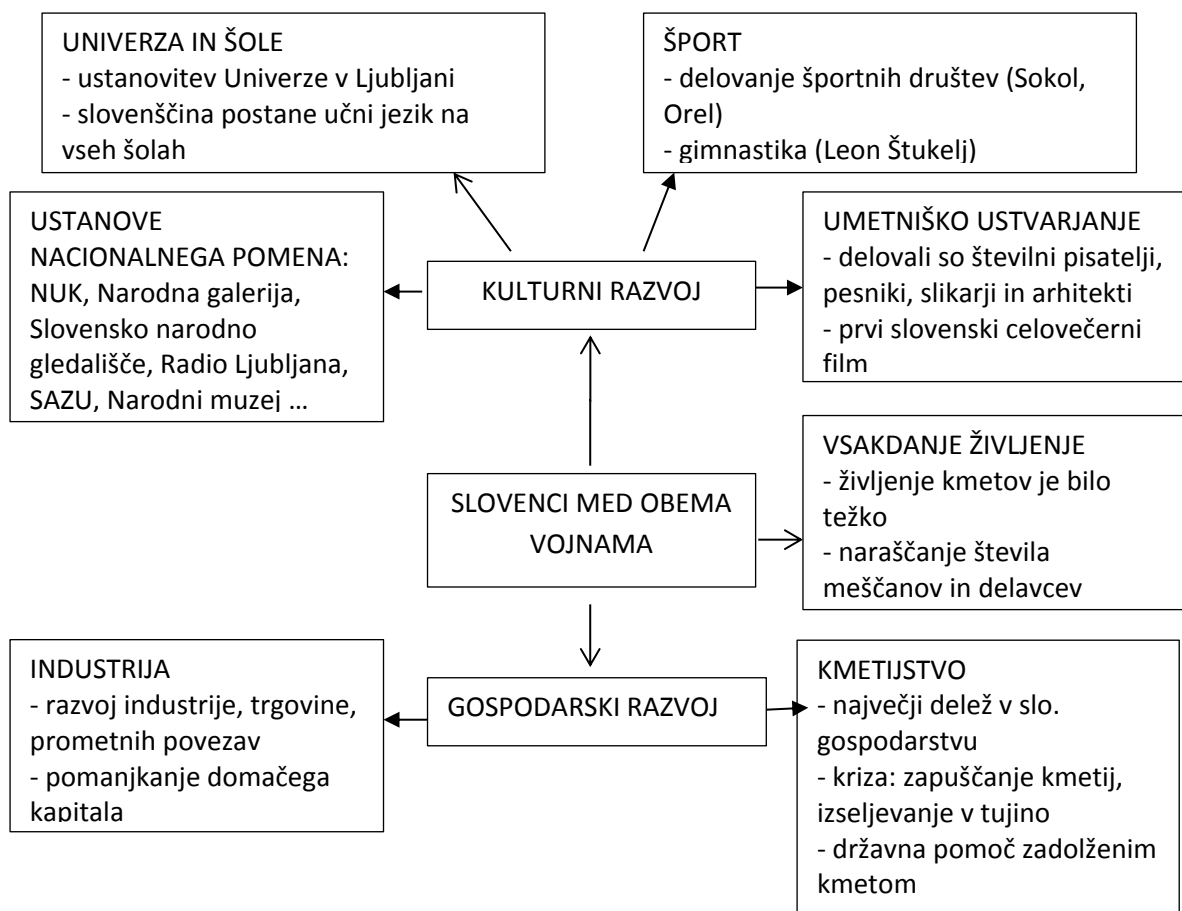
b) Z naraščanjem izobrazbe ter kulturne in znanstvene dejavnosti je rasla tudi slovenska narodna zavest.

6.

Slovenski športniki so v času med obema svetovnjima vojnama dosegli odlične rezultate, ki so odmevali po celem svetu.

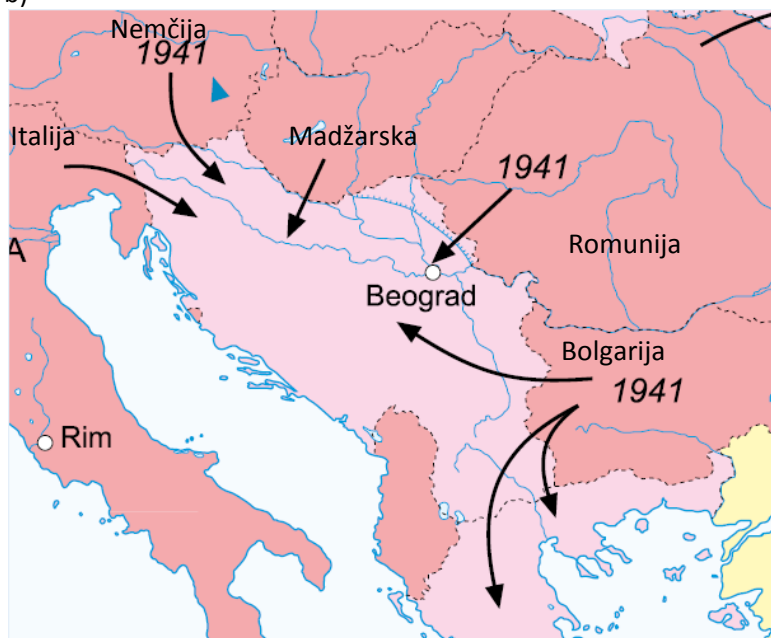
Vsakdanje življenje

8.

Druga svetovna vojna na Slovenskem

1.
  - a) 1941.
  - b)

c) Vojaško Kraljevina Jugoslavija ni bila tako dobro pripravljena, kot je bila vojska sil osi, zato so nasprotniki hitro okupirali ozemlje države. Se je pa kmalu po zasedbi ozemlja začelo organizirati odporniško gibanje, ki je bilo v svojih bojih zelo uspešno.

Okupacija slovenskega ozemlja

2. Priklučitev slovenskega ozemlja k Italiji in Madžarski; raznarodovalna politika: nasilje, ukinjene slovenske organizacije, potujčevanje, izseljevanje (v nemški okupacijski coni) ...

3.

NEMCI	ITALIJANI	MADŽARI
Štajerska, Gorenjska, Mežiška dolina, območje Dravograda, štiri vasi v Prekmurju ter severni del Dolenjske.	Notranjska, večina Dolenjske in Ljubljana.	Večino Prekmurja.

4.

a) Z londonskimi točkami so se meščanski politiki zavzeli za združeno Slovenijo (kar je pomenilo priklučitev Primorske in Koroške) ter preureditev Kraljevine Jugoslavije v federativno in demokratično državo s pravičnejšo družbeno ureditvijo.

b) Predvideval je boj za osvoboditev in združitev slovenskega naroda, obnovitev Jugoslavije po vojni in povojno svobodno odločitev Slovencev o ureditvi v Sloveniji.

c) Marksistični odnos do okupatorja je bil bolj neposreden – napovedali so oborožen odpor, medtem ko je bil odnos meščanskega tabora milejši in ni napovedoval oboroženega odpora.

Upor proti okupatorju

5.

Pisni vir priča o vsakodnevnem nasilju, ki se je izvajal nad prebivalci okupiranega ozemlja.

6.

... za Slovence: boj domačih ljudi proti okupatorju.

... za zaveznike: pomembna pomoč v boju proti fašizmu.

7.

V Ljubljanski pokrajini so spomladi 1942 partizanske čete osvobodile več manjših ozemelj. Maja so se povezala v veliko **osvobojeno ozemlje**, naseljeno območje, s katerega je bil okupator pregnan.

- Na njegovem ozemlju je oblast prevzela Osvobodilna fronta.
- Ob kapitulaciji Italije so partizani osvobojeno ozemlje razširili proti zahodu (na Notranjsko in Gorenjsko). Nemci so večino ozemlja z ofenzivo 1944 spet pridobili.

OF je skušala na osvobojenem ozemlju organizirati čim bolj normalno življenje ter vire na osvobojenem ozemlju izkoristiti za preskrbo partizanov.

8.

Od Ljubljanskega barja in Planine do Kolpe na Kočevskem. Večji kraji so ostali v italijanskih rokah.

9.

Osvobojeno ozemlje je bilo jedro odpora proti okupatorju. Tu so lahko odporniška gibanja dobila hrano, imeli so svoje štabe in bolnišnice za ranjene. Na osvobojenem ozemlju so lahko partizani organizirali tudi šole in skrbeli za slovensko kulturo.

Spopad med Slovenci

10.

Marksistični tabor se je odločil za oborožen odpor, meščanski tabor pa za lojalnost do okupatorja. Nasprotovanje med obema taboroma je stopnjevala tudi propaganda na obeh straneh in obračunavanje OF s člani meščanskega tabora.

11.

Vaške straže so bile sprva mišljene kot samoobramba podeželskega prebivalstva pred nasiljem OF; člani so bili po večini kmetje; vaške straže so ustanavljali, organizirali in oboroževali Italijani.

12.

Namen domobrancev je bila obramba Slovencev pred širjenjem komunističnih idej; delovali so pod nemškim poveljstvom; domobranci so Nemcem prisegli zvestobo in od njih dobili orožje in plačilo.

13.

Ker so zvestobo prisegli Nemcem, ki je bil njihov največji sovražnik.

Razvoj nove oblasti med vojno

14.

a) Komunistična partija Slovenije, Sokoli, Krščanski socialisti in kulturniki.

b) Najvišji organ OF: Vrhovni plenum OF

Njegov položaj lahko primerjamo z današnjim parlamentom.

c) Izvršilni organ: Izvršilni odbor OF

Njegov položaj lahko primerjamo z današnjo vlado.

15.

Komunistična partija je bila najvplivnejša stranka v OF. OF je oklicala za politično in nacionalno organizacijo Slovencev. Komunistična partija je bila tudi idejni nosilec slovenskega narodnoosvobodilnega boja. Drugim strankam je bilo prepovedano organizirati samostojne stranke ali politične organizacije.

16.

Zavezniki so jugoslovansko odporniško gibanje priznali za zaveznika proti fašizmu in nacizmu zato, ker so se proti njima odkrito in oboroženo bojevali in tako zaveznikom pomagali pri končni zmagi nad fašizmom in nacizmom.

Konec vojne na Slovenskem

17.

- a) Zahodna točka: Gorica; severna točka: Velikovec.
- b) Smer osvoboditve slovenskega ozemlja je potekala od hrvaške meje proti severu.
- c) Ruska vojska (Rdeča armada).

18.

Po koncu vojne se je pojavilo veliko število beguncev, ki so bili še vedno oboroženi. Člani odporniškega gibanja so bili do beguncev zelo nasilni. Ceste prek Ljubelja in Jezerskega so bile polne avtomobilov, tankov, vojakov in civilistov.

Komunistični prevzem oblasti

1.

- a) OF je bila vojaška in politična organizacija.
- b) Osvoboditev slovenskega ozemlja izpod nadzora okupatorja ter prevzem oblasti po koncu vojne.
- c) Komunistična partija.

Kako je komunistična partija obračunala z nasprotniki

2.

Obsojenci so bili izpostavljeni nasilju ter hudemu pritisku javnosti; velik del procesov je potekal po hitrem postopku; uporabljeni so bili lažni dokazi in priznanja; obsojenci so bili obsojeni na zaporne ali smrtne kazni.

3.

Ne, sodstvo je bilo podrejeno političnim odločitvam.

4.

VZROK Prevzem oblasti, uničenje nasprotnikov	→	POSLEDICA Strah med ljudmi in s tem preprečitev morebitnega upora.
--	---	--

Prve povojne volitve

5.

Ker stranke niso imele enakih pogojev za delovanje in obveščanje; pri izvedbi volitev so se dogajale goljufije. Komunistična partija je vsem političnim nasprotnikom odvzela volilno pravico in jih zaprla.

6.

- a) Komunistično partijo.
- b) Stranka je obljubljala: »borca za pravični svetovni mir, za lepše življenje naših družin, za srečo našega mladega rodu!«
- c) Ženske.
- č) Ker so prvič v zgodovini dobile volilno pravico.

Nacionalizacija in agrarna reforma

7.

- a) Mladi so obnovili mnoge železnice in druge objekte.
- b) S plakati in drugo propagando je oblast mlade pozvala k delovnim akcijam.
- c) Z obnovo se je lahko začela razvijati tudi industrija in druga proizvodnja. Poleg tega so imeli vsi delo. Komunistična partija je mladinske delovne akcije izkoristila za pridobivanje novih članov.

8.

	PATRIOTIČNA NACIONALIZACIJA	AGRARNA REFORMA	NACIONALIZACIJA	KOLEKTIVIZACIJA
Opiši ukrep.	Podržavljanje zemlje, gozdov, industrijskih obratov in bank tistih, ki so jih razglasili za sovražnike naroda.	Zemljo so vzeli veleposestnikom. Posamezniki so dobili le majhne kose zemlje.	Podržavljanje vseh preostalih velikih zasebnih podjetij, trgovin in hotelov.	Nasilno združevanje kmetov v zadruge.
Kdo je postal lastnik zemlje/obratov?	Država.	Mali kmetje; največji delež zemljišč je ostal v lasti države.	Država.	Država.

Komunistična oblast je s pridobitvijo lastnine imela nadzor nad vsemi sektorji v državi. Poleg tega se ni moglo zgoditi, da bi dobila nasprotnike.

Republika Slovenija – jugoslovanska republika

9.

- a) Jugoslovanske republike: Slovenija, Hrvaška, Bosna in Hercegovina, Srbija, Črna gora in Makedonija.
Bilo je 6 republik.
- b) Manj razviti republiki sta bili Črna gora in Makedonija.

10.

Slovenija je morala svoje razvojne načrte prilagoditi jugoslovanskim potrebam in se držati dogovorov o pomoči gospodarsko nerazvitim delom države. Zaradi vsega tega je slovensko gospodarstvo že sredi 50. let začelo izgubljati vodilni položaj, ki ga je imelo po koncu vojne.

Slovenci na zahodni in severni meji po koncu druge svetovne vojne

1.
  - a) S plebiscitom.
  - b) Po Karavankah.
  - c) Z rapalsko pogodbo.
  - č) Preko Peči, Jalovca in Triglava na severu do Snežnika na jugu.

Zahodna meja

2.

V pogajanjih o poteku meje med Italijo in Jugoslavijo je Jugoslavija zahtevala potek po narodnostni meji, medtem ko je Italija zahtevala velik del slovenskega in hrvaškega ozemlja. Zaradi jugoslovanskega komunističnega sistema so bili zavezniki bolj naklonjeni Italiji.
3.

S protesti in napisi so Slovenci izražali svojo željo po priključitvi k slovenskemu narodnemu ozemlju.

Svobodno tržaško ozemlje (STO)

4.
  - a)

	cona A
	cona B
	cona A STO
	cona B STO

- b) in c)

- č) Mejo je bilo težko določiti zaradi različnih zahtev, ki sta jih imeli obe strani. Italija je veliko slovenskega ozemlja pridobila po prvi svetovni vojni in se mu ni hotela odreči, Slovenci pa so želeli živeti v eni državi in so se sklicevali na narodnostne pravice.

5.

Obe strani izpolnjujeta pravice manjšin. Na območju slovenske manjšine v Italiji so bile obnovljene slovenske kulturne organizacije, slovenske šole, zgrajen je bil slovenski kulturni dom, slovenščina se uporablja v uradih in šolah. Tudi Slovenci izpolnjujejo svoje obveznosti do italijanske manjšine.

Usoda slovenskega dela Koroške

6.

Pravica do lastnih organizacij v slovenskem jeziku; pravica do pouka v osnovni šoli v slovenskem jeziku; pravica do uporabe slovenščine na sodnih uradih in javnih upravah ter pravica do dvojezičnih napisov.

Slovenci na Madžarskem

Življenje v socialistični Sloveniji

1.

V prvih povojnih letih se je čutilo pomanjkanje hrane. Hrana je bila težko dostopna tudi v trgovinah. Določene so bile kvote živil, ki jih je dobila posamezna družina.

Gospodarski razvoj

2.

- a) Cilj je bil iz Jugoslavije narediti bolj razvito industrijsko državo.
- b) Težko industrijo in elektrifikacijo.
- c) Tovarna strojev Litostroj, Tovarna avtomobilov Maribor ...

3.

- a) O vodenju v tovarnah so soodločali delavci, delavci so bili združeni v delavske svete, lastniki tovarn so bili delavci.
- b) Politika se je odpovedala nadzoru nad gospodarstvom, saj so o vodenju tovarn soodločali delavci.

4.

PETLETKE	SAMOUPRAVLJANJE	MODERNI EKONOMSKI PROGRAM
hidroelektrarna Vuzenica	delavski sveti	izvoz
TAM	množična stanovanjska gradnja	turizem
strojna industrija	cesta Ljubljana–Zagreb	spodbujanje zasebne lastnine

Za razvoj Slovenije je bil najodločilnejši moderni ekonomski program. Spodbujala se je zasebna lastnina, gospodarstvo naj bi se razvijalo prostorsko enakomerneje in naj bi bilo usmerjeno v izvoz. Spodbujal se je razvoj storitvenih dejavnosti ipd.

Vsakdanje življenje

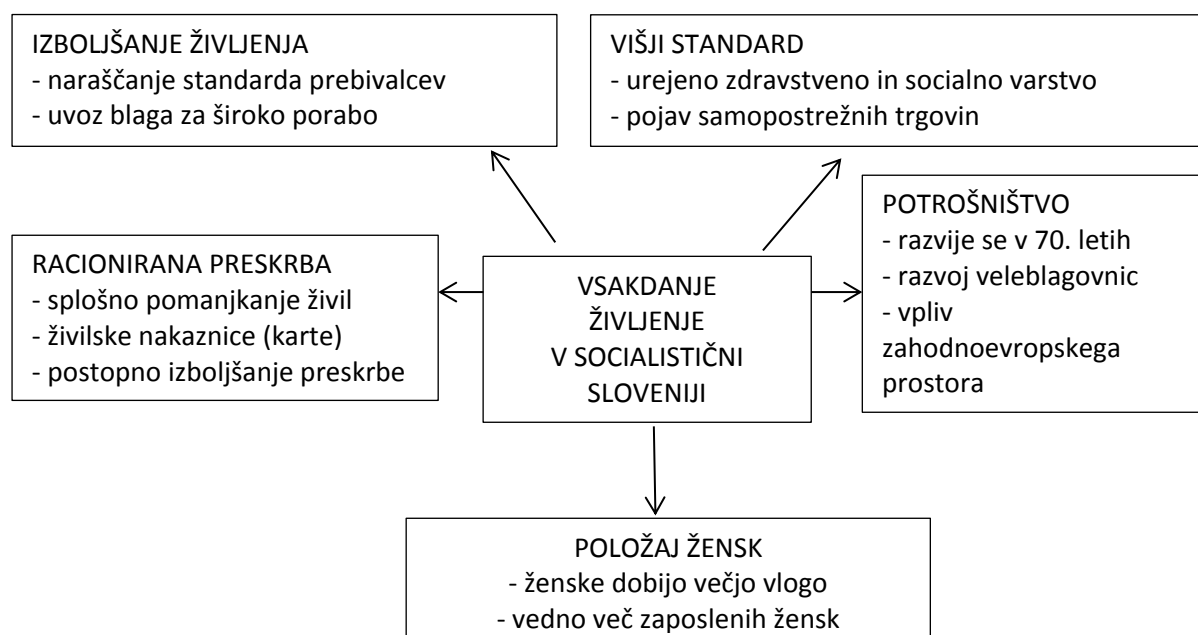
5.

Gospodarska rast je vplivala tudi na vsakdanje življenje ljudi. Povečala se je potrošnja, kupci so imeli na voljo vedno več izdelkov. Standard prebivalcev je naraščal. V slovenski prostor so začeli prihajati izdelki iz zahodnoevropskega prostora (npr. gospodinjski stroji). Revije so prinašale tudi novice o zadnjih modnih trendih.

6.

V teh letih se je povečal slovenski gospodarski razvoj in se približal zahodnoevropskemu, naraščal je obseg zdravstvenih in socialnih storitev, s širitvijo cestnega omrežja se je večalo tudi število osebnih vozil.

7.

8.

Učenci odgovorijo po smislu.

Kulturni razvoj

9.

a) Božič je bil navaden delovni dan (družine so ga praznovale v domačem krogu), novo leto pa so praznovali.

b) Božič je ponovno postal praznik leta 1989, dela prost dan pa leta 1991.

Vzroki za odločitev Slovencev za lastno državo

1.

Pravilni trditvi sta: b) in c)

Gospodarska kriza v 80. letih

2.

Zaradi nadzora komunistične oblasti nad gospodarstvom je slednje v 70. letih postalo neučinkovito, kar je vodilo v zaostajanje v razvoju in povzročilo padec gospodarske rasti. Jugoslovanska komunistična oblast v Beogradu je razmere reševala **z zadolževanjem** (najemanjem posojil). Visoko zadolževanje ob sočasnem slabem gospodarskem stanju sta jugoslovansko in slovensko gospodarstvo v 80. letih pripeljala do **hude gospodarske krize**.

- Zaradi nizke gospodarske rasti je primanjkovalo denarja za plačilo posojil in državnih stroškov.
- Cene izdelkov so začele naraščati, inflacija je konec 80. let postala neobvladljiva.
- Plače so se zniževale, kar je vodilo v nazadovanje življenjskega standarda.
- Zaradi slabih razmer so se vrstile delavske stavke, naraščala je brezposelnost.

3.

a) Zaradi omejitve uvoza je primanjkovalo izdelkov za vsakodnevno rabo. Zaradi slabih delovnih razmer so se vrstile številne stavke.

b) Slovenci so bili s svojim položajem v Jugoslaviji zelo nezadovoljni, gospodarska kriza pa je te občutke le še povečala.

Nacionalne napetosti v Jugoslaviji

4.

Slovenci so podpirali Albance na Kosovu v njihovi želji po avtonomiji. Srbska agresija na Kosovu je pri Slovencih sprožila negativno razpoloženje do Srbov in njihove želje po Veliki Srbiji. Slovenija je podpirala demokratizacijo in sodelovanje z zahodno Evropo, Srbija pa se je zavzemala za zaprto Jugoslavijo. Nasprotja med Srbijo in Slovenijo so se še okrepila.

Zahteve po spoštovanju človekovih pravic

5.

Društva in gibanja, ki jih skupaj imenujemo civilna družba, so s svojim delovanjem izpostavljala problematiko, ki se je začela pojavljati v Jugoslaviji. Izražali so nezadovoljstvo s komunistično oblastjo. Številni časopisi so bili zelo kritični do takratnih razmer v politiki in družbi. Z okrepljeno civilno družbo so slovenske zahteve po odpravi oblasti komunistične stranke, spremembah jugoslovanske ustave in demokratizaciji družbe postale vse glasnejše.

6.

Proces proti četverici je med Slovenci ustvaril izjemno negativen odnos do Jugoslavije. Sojenje je, kljub temu da se je sodilo Slovincem, potekalo v srbohrvaščini. Organizirani so bili množični protesti zoper jugoslovansko oblast.

Samostojna Slovenija

1.

Slovenci so se zavzemali za odcepitev od Jugoslavije, ker je bila Slovenija gospodarsko najbolj razvit del države in so morali veliko denarja nakazovati drugim republikam. Poleg tega so bili izjemno nezadovoljni tudi z jugoslovansko komunistično oblastjo, ki je zavirala procese demokratizacije in je kršila človekove pravice.

Slovenska pomlad

2.

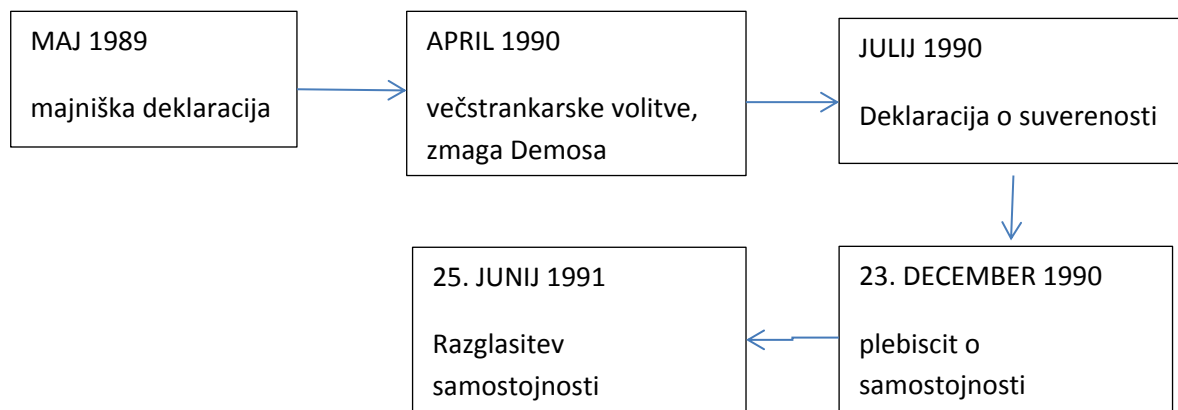
Aprila 1990 so v Sloveniji potekale prve **večstrankarske volitve** po drugi svetovni vojni, na katerih so državljani volili predsednika predsedstva in poslance v skupščini. Novonastale stranke so se pred volitvami povezale v **Demokratsko opozicijo Slovenije – DEMOS**. Za predsednika je bil na volitvah izvoljen Milan Kučan (predsednik Zveze komunistov Slovenije), večino glasov v skupščini pa je dobil DEMOS (55 %). Med strankami DEMOS-a so največ glasov dobili Slovenski krščanski demokrati in njihov predsednik Lojze Peterle je postal predsednik vlade. Za predsednika skupščine je bil izvoljen dr. France Bučar.

3.

Uvedba večstrankarskega sistema je prinesla številne spremembe na političnem področju. Začele so nastajati nove stranke, ki so bile v času komunistične oblasti prepovedane, volitve so postale bolj demokratične, volivci so lahko izbirali med več strankami in se odločili za tisto, ki jim je bila najbolj všeč.

Osamosvojitve Slovenije

4.

Največ dogodkov se je zgodilo leta 1990.

5.

Ta podatek priča o tem, da so si Slovenci želeli samostojno državo.

6.

Ker smo Slovenci prvič v zgodovini dobili samostojno državo.

Vojna za Slovenijo

7.

- a) Iz slovenskih in hrvaških vojašnic.
- b) Proti slovenskim mejnim prehadom, letališču Brnik in drugim pomembnim točkam v Sloveniji.
- c) Proti oddajnikom (Krvavec, Nanos, Boč, Kum ...).
- č) Z blokadami, ki so jih naredili pretežno iz tovornih vozil.

Mednarodno povezovanje Slovenije

8.

OZN, Svet Evrope, NATO, Evropska unija, OECD.

Slovenija po osamosvojitvi

9.

Izvršilno oblast v Republiki Sloveniji ima vlada, ki jo vodi predsednik vlade. Vlada skrbi za predlaganje in izvrševanje zakonov. Zakonodajalsko oblast ima parlament. Parlament sestavlja 90 poslancev, ki so izvoljeni na volitvah, ki potekajo vsaka štiri leta. V svetu pa državo predstavlja predsednik države, ki ga volimo na vsakih 5 let.

PONOVIMO: SLOVENC V 20. IN 21. STOLETJU

PRVA SVETOVNA VOJNA (trajanje) 1914–1918	fronta: Soška fronta
---	-----------------------------

NOVI DRŽAVI (z datumom ustanovitve) PO VOJNI	
Država Slovencev, Hrvatov in Srbov (29. 10. 1918)	Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev (1. 12. 1918)

KRALJEVINA SHS (JUGOSLAVIJA)	
POLITIČNA OBDOBJA	POLITIČNI IN GOSPODARSKI POLOŽAJ SLOVENCEV
1. parlamentarna demokracija (1921–29) 2. kraljeva diktatura (1929–34) 3. kraljevo namestništvo (1934–41)	Slovenci so se borili za avtonomijo in priznanje narodnih pravic. Slovenija je spadala med gospodarsko razvitejše dele Kraljevine SHS/Jugoslavije z dobrimi prometnimi povezavami, a s pomanjkanjem domačega kapitala.

USTANOVE USTANOVLENE V OBDOBJU MED OBEMA VOJNAMA
NUK, Narodna galerija, Slovensko narodno gledališče, Radio Ljubljana, SAZU in Narodni muzej.

DRUGA SVETOVNA VOJNA	
DRŽAVE, KI SO OKUPIRALE SLOVENIJO	Nemčija, Italija, Madžarska.
ODPOR PROTI OKUPATORJU	V marksističnem taboru je OF organizirala raznolike oblike odpora (obveščevalna dejavnost, sabotaže ...). Vojaške enote so se imenoval

Gospodarske spremembe ob začetku stoletja

Vojno gospodarstvo v času prve svetovne vojne

Gospodarska politika med obema vojnama: kapitalistična, socialistična in fašistična

2.

V prvi polovici 20. stoletja so nastale velike razlike med industrijsko razvitim zahodom in preostalim industrijsko nerazvitim svetom.

Gospodarstvo na industrijsko razvitim zahodu je temeljilo na zasebni lastnini. Temelj gospodarstva je bil prosti trg. Med industrijsko bolj razvite države so spadale tiste, ki so bile že pred začetkom 20. stoletja bolj razvite (npr. države zahodne Evrope), ter tiste, ki jih prva svetovna vojna ni tako močno prizadela (npr. ZDA). V teh državah je bilo več industrijskih obratov, več ljudi je bilo zaposlenih v industriji, življenjski standard se je izboljševal.

Gospodarsko manj razvite države so imele različne gospodarske sisteme. V prvi polovici 20. stoletja so manj razvite države še bolj zaostale v gospodarskem razvoju za bolj razvite. Za te države je bila značilna nekonkurenčnost na trgu, manj zaposlenih v industriji in še vedno velik delež kmečkega prebivalstva ...

Velika gospodarska kriza 1929–1933

3.

Odvija se pogovor v razredu.

Zlata dvajseta leta

4.

Pred veliko gospodarsko krizo je močno narasel življenjski standard prebivalstva. Razvijale so se strojna, kemična in avtomobilska industrija. Telefoni, avtomobili in gospodinjski pripomočki so postali dostopni širši množici. Veliko denarja se je zapravljalo za lagodno življenje in zabavo.

Vzroki in posledice svetovne gospodarske krize

5.

Velika gospodarska kriza je bila posledica mnogih slabosti ameriškega in svetovnega kapitalističnega gospodarskega sistema. Največje slabosti so bile: nepravična razdelitev bogastva (5 % prebivalcev je prejelo 33 % zaslužkov), prevelika proizvodnja kmetijskih in industrijskih izdelkov, ki je povzročila prenasičenosti trga. Trgovci, ki niso zmogli prodati blaga, so preklicali naročila za novo blago. Podjetja so izpad prihodkov reševala z odpuščanjem delavcev. Brezposelni ljudje niso zmogli odplačevati bančnih posojil, kar je povzročilo propadanje bank, zatem pa tudi podjetij. V mnogih evropskih državah je kriza povzročila politično in družbeno nestabilnost. Vlade so se pogosto menjale, države pa so pretresale stavke.

Gospodarska kriza, ki je svet zajela v letu 2008, je imela podobne značilnosti.

Kako je svet rešil veliko gospodarsko krizo

6.

Najbolj daljnosežen ukrep je bil državni nadzor nad delovanjem borze, bankami in drugimi finančnimi ustanovami. Država je imela nadzor nad financami, lahko je vplivala na višino posojil in preprečila, da bi prišlo do ponovnega borznega zloma.

Gospodarske spremembe po drugi svetovni vojni

7.

Slovenija je članica OZN, Sveta Evrope, NATO, Evropske unije, OECD ...

Nove gospodarske sile

8.

ZDA, Kitajska, Japonska, Nemčija, Velika Britanija, Francija, Indija, Italija, Brazilija in Kanada.

Gospodarsko povezovanje v svetu

Gospodarsko povezovanje v Evropi

9.

Mednarodne organizacije spodbujajo gospodarsko sodelovanje v svetu in po posameznih regijah. Države si med seboj pomagajo (npr. nižje carine, uvoz-izvoz ...) in se ščitijo.

Zlom gospodarstva v komunističnih državah

10.

Venezuela doživlja gospodarsko tragedijo. Kljub ogromnim zalogam nafte je državo zajela visoka inflacija. Gospodarstvo se je v letu 2016 skrčilo za 19 %, ljudje so lačni, v bolnišnicah pa ni zdravil ... (Za več glej: <http://www.casnik.si/index.php/2016/04/28/venezuela-na-robu-propada/>, <https://www.rtvsl.si/svet/venezuela-hodi-po-robu-prepada-kje-so-vzroki/421792>)

Naraščanje svetovne trgovine

11.

Tesna povezanost svetovnega gospodarstva povzroča, da se vplivi iz enega dela sveta hitro prenesejo tudi na drugi del. Mnoge razvijajoče se države so po gospodarski moči že dohitele gospodarsko najrazvitejše države sveta. Globalizacija vpliva na večjo povezanost sveta. Omogoča izvoz surovin in izdelkov na najrazvitejše trge, in ravno tu je največja priložnost za države v razvoju.